

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi

Erzincan Binali Yıldırım University
Journal of Faculty of Economics and Administrative
Sciences

TÜRKİYE'DE TEKAFÜL (KATILIM) SİGORTACILIK SİSTEMİ UYGULAMASI ve GELENEKSEL SİGORTACILIK İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Halil İbrahim İLTER¹

ÖZET

Sigorta, bireylerin kendilerini can ve malları üzerinden güvende hissetme içgüdüleriyle doğmuştur. Sigortacılık kavramı ise genel manada bireylerin can ve mallarının risklere maruz kalması sonucu ortaya çıkması beklenen zararın tanzimini amaçlayan bir sistemdir. Geliştirilen geleneksel sigortacılık sisteminin temelinde bulunan garar (belirsizlik), riba (faiz), fonların değerlendirilmesi ve zararın gerçekleşmesi durumunda sigortanın kullanılması bakımından meysir kavramı, toplanan primlerin faizli yatırım araçlarında değerlendirilmesi ve risk paylaşımı yerine risk transferinin varlığı İslami finans ilkeleri tarafından kabul görmemiştir. İslami finansın gelişmesi ile İslami finans ilkelerine uygun, geleneksel sigortacılık sistemine alternatif model geliştirilmiştir. Tekafül sigortacılığı İslami finans ilkelerine uygun, riskin paylaşıldığı, yardımlaşmayı, iş birliğini ve dayanışmayı temel alan bir sigortacılık sistemi olarak geliştirilmiştir. Son yıllarda İslami finans araçlarının ve uygulamalarının gelişmesi ve ülkemizde de popüler hale gelmesi ile tekafül sigortacılığı yani bir diğer adıyla katılım sigortacılığı sektörü faaliyetlerini genişletmiştir. Çalışmada; Tekafül (katılım) sigortacılığının geleneksel (Geleneksel) sigortacılık sisteminden farkları ve tekafül sigortacılığının uygulanan mevcut modelleri incelenip karşılaştırılmıştır. Tekafül sigorta sisteminin Türkiye'de sahip olduğu güncel veriler kullanılarak sigortacılık sektöründeki yeri ve önemine dair bir teorik çerçeve çizilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekafül Sigortacılığı, Teysir Modeli, İslami Finans İlkeleri, Katılım Reasüransı (Re – Tekafül)

Jel Kodları: G22

APPLICATION OF TAKAFUL (PARTICIPATION) INSURANCE SYSTEM IN TURKEY and COMPARISON WITH TRADITIONAL INSURANCE

ABSTRACT

Insurance, which was born with the instinct of making people feel safe about their life and property, is a system that aims to regulate the damages that may occur against risks. However, elements such as garar (uncertainty), riba (interest), meysir (gambling), which are the basis of the traditional insurance system, and the evaluation of collected premiums in interest-bearing investment instruments are

¹ Arş. Gör., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, Halil İbrahim İLTER, halil.ilter@erzincan.edu.tr, ORCID:0000-0003-4672-818X

incompatible with Islamic finance principles. For this reason, takaful insurance, an alternative model in line with Islamic finance principles, has been developed. Takaful insurance is based on risk sharing and works on the principles of cooperation, solidarity and cooperation. In recent years, with the development of Islamic financial instruments and practices, the takaful insurance (participation insurance) sector has become widespread in Turkey. In the study, the differences of takaful insurance from the traditional insurance system and existing takaful insurance models were examined and its place and importance in the insurance sector in Turkey was discussed theoretically with current data.

Keywords: Takaful Insurance, Teysîr Model, Islamic Finance Principles, Participation Reinsurance (Re – Takaful)

Jel Code: G22

GİRİŞ

İnsanlığın varlığından beri insanların varlıkları olan can ve malları üzerinde oluşabilecek risklerde varlığını sürdürmüştür. Bu risklerin varlığının, çeşitliliğinin ve zarar boyutundaki zaman içerisindeki artış eskiye nazaran çok daha yıkıcı boyutlara ulaşmıştır. Risklerin boyutlarındaki bu artıştan kaçınmak ve bireylerin varlıklarını koruyabilme iç güdüsü sigorta müessesini doğurmuştur. Mevcut olan ve gelecekte meydana gelebilecek risklerden korunma mücadelesi geleneksel bir dayanışma modeli ve kurumsal ölçekte kurumlar vasıtasıyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Kurumsal boyutta devam eden sigortacılık anlayışı sosyal ve ekonomik hayat içerisinde konumu güçlendirerek ve geliştirerek sağlamlaştırmıştır. Sigorta sistemindeki çeşitlenme ve gelişim, sigorta sistemini finans sektöründe aslan payını elinde bulunduran bankacılıktan sonra ikinci büyük alt sektör konumuna getirmiştir.

Geleneksel bankacılık sisteminde olduğu gibi, geleneksel sigorta sisteminin temelini oluşturan faiz, garar, riskin transferi ve sigorta primlerinin faizli finansal araçlarla değerlendirilmesi gibi uygulamalar, İslami finans ilkeleriyle taban tabana zıttır. Bu zıtlıkların temelini İslami finans ilkelerinin sosyal ve ekonomik anlayışı oluşturur. İslami finans ilkeleri ile geleneksel sistem arasındaki bu zıtlıklar, İslami hassasiyetlere sahip bireylerin bankacılık sektöründe İslami (katılım) bankacılığını oluşturmasına benzer şekilde, sigortacılık sisteminde de tekafül (katılım) sigortacılığını bir ihtiyaç haline getirmiştir. İslami finans ilkeleri çerçevesinde oluşturulan bu sistem tekafül (katılım) sigortacılığıdır.

Dünya da ilk tekafül sigortacılığı örneklerine 1979 yılında Sudan’da rastlanan tekafül sigorta sistemi, ülkemizde faaliyetlerine katılım sigortacılığı adı altında 2010 yılında başlamış ve 12 yıllık bir geçmişe sahiptir. Türkiye’de faaliyetlerine devam eden bu 12 sigortacılık şirketinin 7 tanesi hayat dışı branşlarda faaliyetlerine devam ederken 5 tanesi ise hayat/emeklilik branşlarında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Faaliyeti devam eden şirketlerin 6’sı “tam katılım modeli” ile çalışmakta ve diğer 6’sı ise “pencere usulü” ile tanımlanan sistem üzerine faaliyet göstermektedirler. Katılım sigortacılığındaki yönetmelik değişikliği ile 2021 takvim yılı sonunda “pencere usulü” ile faaliyet göstermek son bularak katılım sigortacılığı yapmak isteyen sigortacılık sistemi üyeleri “tam katılım modeli” ile sigortacılık işlemleri yapma gerekliliği ilgili yönetmelikte düzenlenmiştir (TSB, 2021). Bu düzenleme ile katılım sigortacılığının İslami finans ilkelerine uygunluğu arttırılmak ve kontrol edilmesinin önünün açılması hedeflenmiştir. Aynı zamanda yönetmelik değişikliği katılım sigortacılığının özgün bir şekilde faaliyet göstermesine ve sektör içerisinde müstakil bir yapı kazanmasının da önünü açmıştır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde, İslami finans ürünü olan tekafül (katılım) sigortacılığı hakkında yapılan çalışmaların çoğunluğunu tekafül sigortacılığının uygulanabilirliği ve İslam fihna göre değerlendirilmesi ve eleştirilmesi oluşturmaktadır. İslami finans ürünü olan tekafül sigortacılığı hakkında yapılan çalışmaların nicelik bakımından az olması bu sektörün hem dünyada hem de Türkiye’de yeni gelişen ve popüleritesini arttıran bir alan olması hasebiyle olduğu düşünülebilir. Bu doğrultuda İslami finans ürünü olan tekafül sigortacılığı hakkındaki çalışmalar veya analizler bu konu hususundaki literatüre büyük katkılar sağlayacaktır. Çalışmanın, tekafül sigorta sisteminin çalışma prensiplerini, sigorta sisteminin ilkelerinin ve geleneksel sigorta sisteminden farklı olarak nitelendirilebilecek özellikleri barındırması hem literatür hem de sektör paydaşları tarafından önem arz etmesi beklenmektedir. Bunların yanı sıra, tekafül sigortacılığın güncel sektör verilerinin analizi ve yorumları, literatüre önemli katkılar sunabilecek çıktılar olarak çalışmanın önemli bir parçasını oluşturmuştur.

Dalkılıç ve Ada (2013) yaptıkları çalışmada, Tekafül (katılım) sigortacılığının geleneksel sigortacılık sisteminden temel ilkelerinin ve özelliklerinin farklılıklar gösterdiğini ve alternatif oluşturduğunu söylemişlerdir. Türkiye’de taze bir başlangıcı olan sistemin ülkemizdeki gelişimi hususunda büyük bir potansiyeli olduğunun vurgusunu yapmışlardır. Yasal düzenlemelerle birlikte diğer paydaş ülkelerle yapılacak ortak çalışmaların bu alternatif olarak nitelendirilen sigortacılık sistemini güçlendireceği vurgusunu yapmışlardır.

Yıldırım (2014) yaptığı çalışmasında İslami finans ürünü tekafül sigortacılık sisteminin prensipleri üzerine tartışmış ve dünyadaki gelişimini incelenmiştir. Tekafül sigortacılık sisteminin Türkiye’de halihazırda bulunan sigortacılık sistemine entegre olması durumunda uygunluğu ve mevcut sigortacılık sistemine olabilecek katkıları, çalışmanın ana hatlarını oluşturmuştur.

Hussein A. Abdou vd. (2014) çalışmalarının amacını, Malezya'daki Tekafül ve geleneksel hayat sigortası sektörlerinin performans seviyelerini karşılaştırarak paydaşların kararlarını bilgilendirmek olarak belirlemişlerdir. Çalışmada, finansal oranlar ve makroekonomik değişkenler (GSYİH, TÜFE, TBR) kullanılarak iki aşamalı bir analiz kullanmışlardır. Sonuçlar, geleneksel sigorta şirketlerinin kârlılık ve risk ölçümlerinde daha iyi performans gösterdiğini, Tekafül sigortacılığının ise prim/fazla oranında üstün olduğunu göstermektedir. Ayrıca, makroekonomik değişkenlerin Tekafül büyümesine etkisi olmadığı, ancak her iki sektörün de yatırımlarından elde ettikleri getirinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirtmişlerdir.

Selçuk (2015), Geleneksel sigorta sisteminin uzun yıllardır varlığının sonucu olarak ortaya çıkmış olan tekafül sigortacılığının temel esasları üzerine durmuş ve tekafül sigortacılığını İslami hukuk açısından değerlendirmiştir. İslam hukuk kaidelerine uygunluk açısından değerlendirilmiş olan tekafül sigortacılığının, nasıl olması gerektiğini ve günümüzde nasıl tatbik edildiği hususunda bilgi veren bir çalışmada bulunulmuştur.

Altıntaş (2016), literatüre İslami sigortacılık ürününün İslami hukuk çerçevesinde değerlendirmesini yapmış ve akabinde temel varsayımlarını ve Geleneksel (geleneksel) sigortacılık sistemi ile arasındaki farklılıkları işlemiştir. Çalışmada yer alan nitel araştırmalar neticesinde İslami sigortacılığın geliştirilmesi gereken ve düzenlenmesine ilişkin literatüre katkı sağlayacak bir çalışma olacağı öngörülmüştür.

Sezal (2017) tarafından literatüre kazandırılmış çalışmada tekafül sigortacılık sistemi ile geleneksel sigortacılık sistemi arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiş ve ortaya konmuştur. Dünyadaki durumu ile Türkiye’deki durumu incelenen tekafül sigortacılığının önünde belli engeller

olduğu ve gelişim potansiyelinin yeterince kullanılmadığı vurgulanan çalışmada çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir.

Akhtar (2018) çalışmasında, Suudi Arabistan'daki Tekafül ve geleneksel sigorta şirketlerinin 2010-2015 arasındaki performansını Veri Zarflama Analizi (DEA) kullanarak analiz etmiştir. DEA Solver-Pro (Sürüm 13) ile yapılan analiz, firmaların verimlilik puanlarının yıllar içinde arttığını göstermektedir. Küçük firmalar süper verimlilikte öne çıkarken, büyük firmalar geride kalmıştır. Araştırma hem Tekafül hem de geleneksel sigorta şirketlerinin verimliliklerini artırmak için operasyonlarını güçlendirmeleri gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, piyasanın konsolidasyonu için birleşme ve satın almaların gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Pehlivan ve Dede'nin (2018) çalışmalarında İslami finans usullerine göre hareket eden ve sigortacılık sektörüne alternatif bir sistem haline gelen tekafül sigortacılığını incelemiş ve geleneksel sigortacılıktan farklarını ortaya koymuşlardır. Güncel veriler kullanılarak genel çerçevesi çizilen tekafül sigortacılığının büyüme potansiyelinin varlığına karşılık önündeki sorunlar vasıtasıyla beklenildiği kadar büyüyemediği araştırmanın sonucu olarak ortaya çıkarılmıştır.

Öner (2018), çalışmasında 2017 yılında yürürlüğe giren 30186 sayılı yönetmeliği milat kabul edip sektörün büyüme ve trendi hakkında bilgi vermiştir.

Kamran, M vd. (2018) araştırmalarında, 2012-2018 yılları arasında Pakistan'daki dört Tekafül ve dört geleneksel sigorta sağlayıcısının etkinliklerini karşılaştırmışlardır. Veri Zarflama Analizi kullanılarak teknik, maliyet ve tahsis verimlilikleri değerlendirilmiştir. Geleneksel sigorta şirketlerinin teknik verimlilik puanı 0,890, Tekafül sigorta şirketlerinin ise 0,730 olarak belirlenmiştir. Pak-Katar Genel Tekafül, maliyet açısından en verimli şirket olarak öne çıkmıştır. Sonuçlar, yatırım geliri, firma büyüklüğü ve çalışan sayısının verimlilik üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermiştir. Her iki sigorta türünün de verimliliklerini artırması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Dilek (2019), betimsel analiz yöntemini kullanarak sigortacılık sektörü yöneticiler ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Çalışma, verilerin analizinden sonra Türkiye'de tekafül sigortacılığının uygulanabilirliği hakkında yorum yapabilme fırsatı doğurmuş ve bunun akabinde çalışma, potansiyel sahibi olan tekafül sigortacılığının mevcut durumunun yeterli olmadığı, mevzuat açısından eksikliklerin olduğu, bilinilirlik seviyesinin yetersizliği, ortak fetva olgusunun mevcut olmaması, risk transferinde yaşanan aksaklıkların mevcudiyeti ve fon değerlendirme süreçlerindeki zorluklar gibi tespitler içermektedir.

Dünya da ve Türkiye'de uzun zamandır faaliyet sahasını genişleterek uygulanan ve alternatif bir model olma özelliği taşıyan İslami finans ürünü tekafül sigortacılığı, faaliyete başladığı günden beri Geleneksel sigortacılık ile arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Yeşilyaprak (2019), çalışmasında tekafül sigortacılık sistemi ile Geleneksel sigortacılık sistemi arasında farklılıklarının olduğunu ortaya koymuştur.

Öner (2020), Türkiye'de faaliyetlerine devam eden İslami finans ürünlerinden tekafül sigortacılığının var olan durumu hakkında ve tekafül sigortacılığının çalışma esaslarını konu alan bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında bunların yanı sıra güncel verilerle mevcut durumu değerlendirmiş ve tekafül sigortacılığının gelişimine yönelik teorik bir çerçeve çizmiştir.

Öner (2022) yapmış olduğu çalışmada, Granger Nedensellik Testi ve VAR analiz yöntemini kullanmıştır. Çalışma sürdürülebilirlik açısından bir çerçeve çizerek Türkiye özelinde, katılım sigortacılığı ile ekonomik büyüme ve tüketici güven endeksi arasında bir nedensellik olup olmadığını ortaya koymayı hedeflemiştir. 2009Q4 – 2022Q1 dönemini kapsayan 50 gözlemden oluşan veri seti, katılım sigortacılığı ile ekonomik büyüme arasında karşılıklı bir nedensellik bulurken buna karşın

tüketici güven endeksi ile katılım sigortacılığı arasında herhangi bir anlamlı nedensellik ilişkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. Çalışma, katılım sigortacılığının büyümesinin ülke ekonomisinin büyümesi anlamına geldiğini vurgulayarak kamu otoritesinin sektörün büyümesinde daha etkin bir rol alması gerektiği beklentisini ortaya çıkartmıştır.

2. TEKAFÜL (KATILIM) SİGORTACILIĞI

Tekafül kelimesi için sözlük anlamına bakılacak olursa karşılıklı güven duyma esası ve dayanışma anlamlarını barındıran bir kelimedir (Hammad, 1996 : 348). Türkçeye ise tekafül kelimesi tekeffül yani herhangi bir şeyin sorumluluğunu ve yükümlülüklerini üzerine alma, kefil olma şeklindeki manalara gelmektedir. Bu anlamda incelenecek olursa tekafül ve sigorta olguları aynı amaca hizmet eden iki farklı sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlunun maruz kalabileceği rizikolardan ve bu rizikolardan doğabilecek zararları güvence altına almada iş birliği yapmaları ve bu iş birliğinin de İslami ilkeler açısından hoş karşılanabilecek bir davranış olması savunulmaktadır (Ayub, 2007:418).

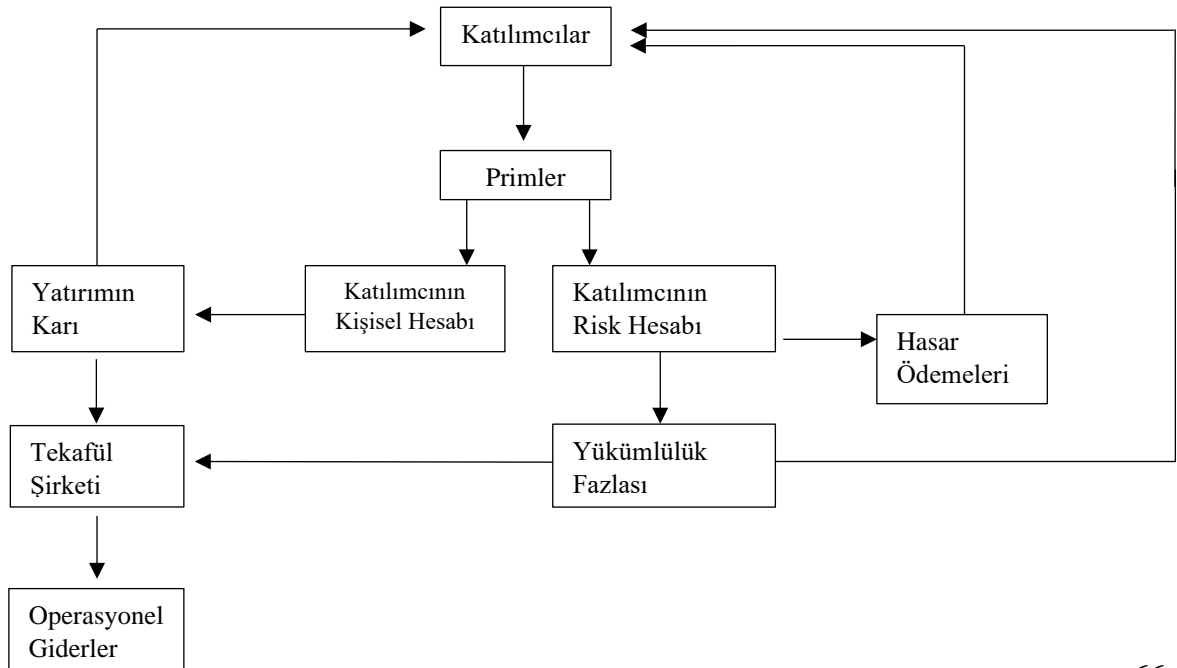
İslam medeniyetinin erken dönemlerinde Hz. Muhammed (sav) döneminde “akile” ismiyle bir fon sistemi kurulduğu ve ölüm veya sakatlık halinde ihtiyaç sahiplerinin zararlarının oluşturulan bu fon havuzundan temin edildiği bilinmektedir (Sağlam, 2011:267). Bu minvalde tekafül sigorta sisteminin muadili olan ve geleneksel finansal sistemin ürünü sigortacılık faaliyetleri, içerisinde faiz ve ğarar (belirsizlik) içermesinden dolayı İslam hukuku açısından tekafül sistemi dışında değerlendirilip geleneksel sigortacılık uygulamalarının İslami çerçevede uygun olmadığı genel kabul gören bir görüştür (Khorshid, 2004:96).

2.1. TEKAFÜL (KATILIM) SİGORTACILIĞI TÜRLERİ

2.1.1. Mudarebe Modeli

Bu model taraflardan birinin ödemek zorunda olduğu primlerin ve yatırım tutarlarının, diğer tarafın tazminat ödemelerine, hasarlarına ve retekafül işlem giderlerine aktarılması olarak tanımlanabilir. Masrafların ve diğer giderlerin ödenmesi sonrası eğer varsa sistemde kalan bakiye önceden anlaşmaya varılan sözleşmede var olan oranlar dahilinde taraflar tarafından paylaşılır. Sözleşmede herhangi bir ödeme garantisi sunulmaz (Özüdoğru, 2018:8).

Şekil 1. Tekafül Mudarebe Modelinin İşleyiş Süreci

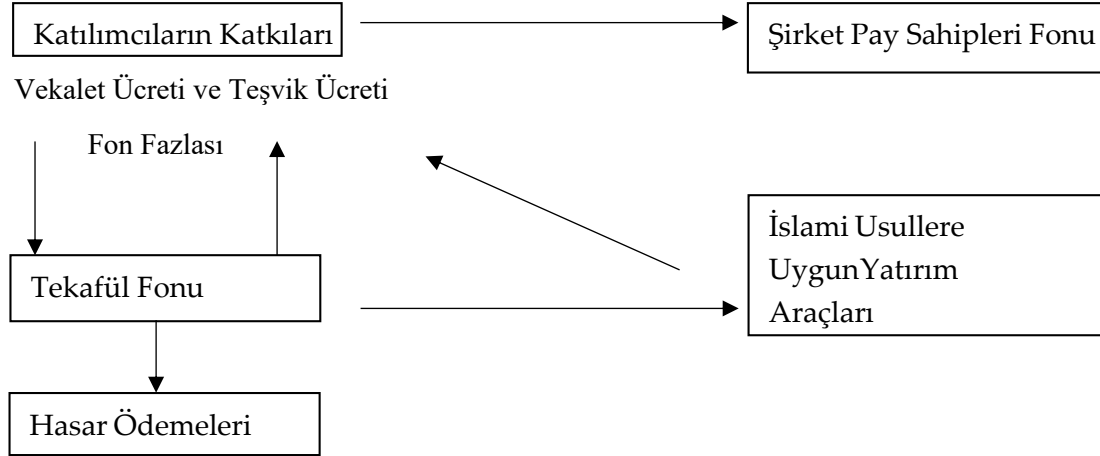
Kaynak: (Altıntaş, 2016,126)

Şekil 1’de görüleceği üzere katılımcıların düzenli olarak ödemesini gerçekleştirdiği primler veya katkı payları, katılım fonlarına veya havuzlarına aktarılmakla birlikte bu fon, cari giderler ve hasar ödemeleri meydana geldikten sonra geriye fondan geriye kalan tutarlar İslami ilkeler çerçevesinde olmak üzere farklı yatırım araçlarına aktarılmaktadır. Bu işlemler sonucunda taraflar arasında önceden belirlenerek imzalanmış anlaşmadaki oranlar doğrultusunda paylaşılmaktadır (Altıntaş, 2016:126).

2.1.2. Vekalet Modeli

Tekafül (Katılım) sigorta sisteminin bu modelinde tekafül sistemine katılmış olanların yatırmış oldukları primler veya katkı payları bir havuzda toplanmaktadır. Tekafül (Katılım) sigorta sistemi mudarebe modelinin aksine bu havuzlarda toplanan fonları yönetme karşılığında önceden belirlenmiş bir ücret yönetici masrafı olarak katılımcıdan istenmektedir. Bu havuzda biriken fon, tekafül şirketleri tarafından İslami ilkelere göre yönetildikleri senenin sonunda giderlerin çıkılması akabinde yönetilen para da artı bakiye bulunması durumu gerçekleşmiş ise bu kalan artı tutar katılımcılara ödenmektedir (Yıldırım, 2014:53).

Şekil 2. Tekafül Sisteminde Vekalet Modelinin İşleyişi

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

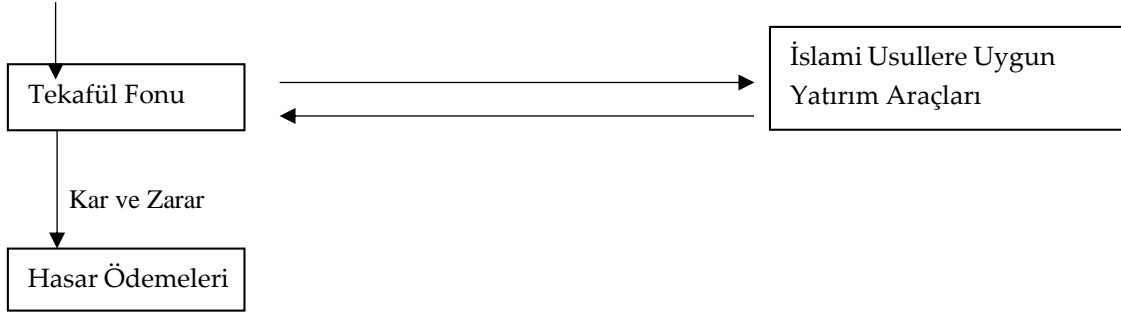
Tekafül (Katılım) sigortacılık sistemi modeli olan vekalet modeli, Türkiye’de aktif olarak katılım sigortacılığı uygulanan şirketlerce yaygın olarak kullanılan bir modeldir (Arslan, 2015: 104).

2.1.3. Hibrit Model

Tekafül (Katılım) sigorta sistemi mudarebe modeli ve vekalet modelinin karması olarak nitelendirilebilecek bir tekafül (katılım) sigorta modelidir. Tekafül şirketlerinin alacakları ücretin anlaşma sağlanma aşamasında belirlendiği ve tüm masraf ve giderlerin bu ücretten karşılandığı bir tekafül sistemi modelidir. Gerçekleşen veya gerçekleşebilecek olan masraf ve giderlerin yetmediği durumlarda tekafül şirketleri arada kalan farkı karşılamak durumundadırlar. Gider ve masrafların ödenmiş olan ücretten karşılanması ve mudarebe sözleşmesine istinaden ortaya çıkan yatırım gelirlerinin toplamı tekafül şirketinin kazancını oluşturur. Hibrit modelde bu miktar poliçe sahiplerine dağıtılmakla birlikte tekafül şirketi ortaya çıkan bu durumdan herhangi bir pay alması söz konusu değildir (Yıldırım, 2014:53).

Şekil 3. Tekafül Sisteminde Hibrit Modelin İşleyişi

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

2.2. TÜRKİYE'DE TEKAFÜL (KATILIM) SİGORTACILIĞI

2.2.1. Genel Görünüm

Tekafül sigortacılığı bir diğer ismi ile Türkiye'de faaliyet gösteren katılım sigortacılığını tanımlamaktadır. Dünya'da İslami ilkelere uygun şekilde sigortacılık faaliyetlerini uygulama pratiklerinde farklılıklar mevcuttur. Türkiye'de bu farklılıkların varlığı neticesinde 19.12.2020 tarihinde Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik yayımlayarak Türkiye'deki katılım sigortacılığının çerçevesini çizerek Tekafül sigortacılığında Türkiye modelini oluşturmuştur (TSB, 2021).

Türkiye tekafül (Katılım) sigortacılığı modeli kapsamında bu alanlarda faaliyet gösterecek şirketlerin faaliyetlerine devam edebilmeleri için gerekli düzenlemeler, kurumsal yapılarının yapılanması, denetleme mekanizmalarının varlığı ve işleyişi, oluşabilecek şer'i risklerin önüne geçilebilmesi için şirket içi mekanizmalar, ürün tasarımlarının ne şekilde olacakları T.C. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 26.10.2021 tarih ve 2021/6 sayılı Katılım Esaslı Sigortacılık Faaliyetleri Çerçevesinde Türkiye Modeli Tanımlamasına İlişkin Sektör Duyurusu ile net şekilde Türkiye katılım sigortacılığı modeli tanımlanmıştır.

Sektör ile ilgili yönetmeliklerin ve sektör duyuruları vasıtasıyla düzenlenen ve duyurulan Türkiye modeli katılım sigortacılığı, ülkemiz ve Dünya tekafül (katılım) sigortacılığı uygulamaları açısından yeni bir yaklaşım ve uygulanabilirlik sağlamıştır.

Katılım sigortacılığında yakın geçmişte gerçekleşen yönetmelik değişiklikleri veya düzenlemeler ile popülaritesini arttırmış ve sektör payını genişletmiş olsa da katılım sigortacılığı 12 yıllık bir geçmişe sahiptir. 2010 yılında faaliyetlerine başlayan sektör de ilk olarak Türkiye Sigorta Birliği 2014 yılında bir istatistik yayımlamış ve bu rapora göre söz konusu dönemde yalnızca iki kurumun katılım sigortacılığı yaptığı anlaşılmaktadır (TSB, 2021).

Geleneksel sigortacılıkta olduğu gibi katılım sigortacılığında da hayat ve hayat dışı olmak üzere iki ana alt sektöre sahip olan katılım sigortacılığında günümüze gelindiğinde 2021 sonu itibariyle 12 şirketin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bu 12 şirketin kendi aralarında hayat ve hayat dışı olmak üzere ikiye ayrılmasının yanı sıra Türkiye katılım sigorta modeli üzerinden de tam katılım veya pencere usulleriyle faaliyet gösteren kurumlar olarak da kendi aralarında ayrılmaktadırlar. Bu bağlamda konu olan 12 şirketin 6 tanesinin pencere usulü yani geleneksel sigortacılık faaliyetlerinin yanı sıra katılım sigortacılığı da yaptığı, diğer şirketlerin tam katılım prensibiyle faaliyetlerine devam ettiği söylenebilir. 31.12.2021 tarihi itibarıyla pencere usulü yöntemini sona erdiren yönetmelik ile pencere usulü yöntemi kullanan bir sigorta şirketinin var olmadığını söylemek de mümkün olacaktır. Bu düzenleme ile yeni kurulacak şirketler veya portföy devir işlemleri vasıtasıyla katılım sigortacılık

sektöründe tam katılım modelinin geliştirilmesi ve tüm sektör içerisinde payının ve etkinliğinin artması beklenmektedir.

2.2.2. Katılım Sigortacılığı Türkiye Modeli: Teysir Modeli

Türkiye’de faaliyet gösteren sigortacılık işlemleri birincil yasal çerçeve olan Sigortacılık Kanunu, Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu olmak üzere üç temel olguya dayanmaktadır. Ülkemizde 2009 yılında başlayan katılım sigortacılığı faaliyetleri de bu kanunlar çerçevesinde yürütülmektedir. Ülkemizde son beş yıl içerisinde katılım sigortacılığı özelinde ikincil yasal düzenlemeler de çıkarılmaya başlamıştır (Şimşek, 2022).

Kronolojik olarak sıralandığında, 20 Eylül 2017 tarihinde “Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ve “Katılım Sigortacılığının Uygulanmasına İlişkin Genelge” yayımlanmıştır. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK) tarafından 19 Aralık 2020 yılında “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” çıkarılmasının akabinde 2021 yılı mart ayında katılım sigortacılığının genel esaslarını, uygulama esaslarını, usul ve işleyiş mekanizmalarının düzenlenmesi adına “Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Genelge (2021/3)” yayımlanmıştır. 26 Ekim 2021 tarihinde SEDDK tarafından yayımlanan sektör duyurusu ile katılım sigortacılığının uygulama esasları yönetmeliğinin “Türkiye Modeli” olarak anılmasını uygun görmüştür. Son olarak SEDDK tarafından 21 Nisan 2022 yılındaki sektör duyurusu ile “Türkiye Modeli” isminden vazgeçilip Türkiye de tatbik edilen katılım sigortacılığının “Teyisir Modeli” katılım sigortacılığı ismiyle devam etmesi gerektiği ilan edilmiştir.

SEDDK’nın ilgili son sektör duyurusunda Teysir Model’inin tanımlaması; “Danışma komitesi nezaretinde dinen meşru olan konu ve risklerin teminat altına alındığı, finansal varlıkların katılım esasları çerçevesinde yönetildiği sigortacılık uygulamasını ifade etmektedir.” Yapılmış olan bu tanım ticari sigortanın varlığına yani sigorta faaliyetinin şekli hususunda herhangi bir açıklamada bulunmayarak yalnızca teminat altına alınacak riskler ile elde edilen primlerin tasarrufunda İslami esasları dikkate almayı kapsamaktadır. Dolayısıyla geleneksel tekafül sigortacılığı modelindeki hibe ve yardımlaşma esaslı sözleşme, tüzel kişiliklere ait fonlar, sermayedar fonlarının ayrıştırılması, iadeler ve kalan bakiye gibi uygulamaların gerekli olmadığı sonucu çıkmaktadır (Şimşek, 2022).

Türkiye’ye özgü olan bu model de üç temel prensip bulunmaktadır;

- İslami kurumsal yönetim mekanizmalarının kurulması (danışma komitesi, katılım uyum birimi, katılım iç denetim mekanizması),
- Dinen meşru olmayan konu ve risklerin teminat altına alınmaması,
- Finansal varlıkların katılım esasları içerisinde tasarrufu. (Akçaoğlu, 2022).

Teyisir modeli çok yeni bir katılım sigortacılık modeli olmakla beraber temelde bu modelin iki iddiası bulunmaktadır. Bunlardan ilki uygulama esaslarından da anlaşılacağı gibi kolaylaştırma esasıdır. İkinci olarak Teysir modeli dayandığı fıkıh ilkeleri bakımından tekafül sigortacılık modeline nazaran daha doğru ve tutarlı bir model olduğu iddiasıdır (Şimşek,2022).

2.2.3. Katılım Reasüransı

Reasürans, en sade tabiri ile sigortacının sorumluluğunu sigortalama işlemi olarak söylenebilir. Yani sigortacının üzerine almış olduğu rizikoların başka bir sigortacıya devredilme işlemidir. Bir paylaşma aracı olan reasürans hem hasarda hem de riskte paylaşımdır. İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOFI) İslami reasürans tanımını şu şekilde yapmışlardır: Sigorta şirketlerinin, belirli olan risklere maruz kalma olasılıkları bulunan ve idarelerinde bulunan sigorta fonlarına vekâlet ile söz konusu olan risklerden doğabilecek zararların belirli bir kısmını telafi

edebilmek üzere bir üst sigorta için anlaşmalarıdır. Bu işlem katılımcılardan bağış yükümlülüğü ilkesine dayalı olarak alınan sigorta katılım bedellerinin bir kısmının ödenmesiyle gerçekleşir. Böylece reasürans fonu meydana gelir. Bu fon tüzel kişiliğe sahip olmakla birlikte bağımsız mali bir zimmeti mevcuttur. Bu fon marifetiyle sigorta şirketinin sigortaladığı risklerin gerçekleşmesinden doğabilecek ve şirketin karşılaması gereken zararlar ödenir. İslami sigorta şirketlerinin İslami reasürans şirketlerinin güçlü olmaması veya mevcut olmaması durumunda geleneksel reasürans şirketleriyle yapacakları reasürans anlaşmaları da AAOIFI tarafından belirlenmiş ve Mecellenin 21. Maddesinde ifade edilen “Ez-zarûretu tubihu’l mahzûrât” yani zaruret, haramı mubah kılar ilkesine binaen ihtiyaç nispetinde cevaz vermektedirler.

Türkiye’de katılım sigortacılığının 12 yıllık tarihini ve son yıllardaki düzenlemelerle gelişimini takip ettiğimizde ancak bir adet tam katılım modeline uygun olarak faaliyet gösteren yalnızca bir şirketin varlığından bahsetmemiz mümkündür. Bu reasürans şirketi Türk Reasürans A.Ş. tarafından “Türk Katılım Reasürans Anonim Şirketi” unvanıyla 2021 yılında Eylül ayında kurularak faaliyetlerine başlamıştır. Sigortacılık faaliyetleri ve fonksiyonlarının daha iyi bir şekilde tatbik edilmesine yardımcı olan reasürans işleminin diğer adıyla re – tekafül işleminin ülkemizde yalnızca bir şirketin yapıyor olması katılım sigortacılığı yapan sigorta şirketlerini geleneksel reasürans şirketlerine yöneltmektedir.

2.3. TEKAFÜL (KATILIM) SİGORTACILIĞININ İSTATİSTİKİ VERİLERİ

İslami finans ilkelerine dayanan sigortacılık sektöründe alternatif bir model altyapısına sahip tekafül (katılım) sigortacılık sektörü, Dünya da ve ülkemizde hızla gelişmekte ve sigortacılık sektörü içinde hem katılım sektörü olarak hem de katılım sektörü temsilcileri olan şirketler vasıtasıyla yerini sağlamlaştırarak büyümeye devam etmektedir. Dünya da uygulamalarının çeşitlendiğini gördüğümüz tekafül sigorta sistemi ülkemizde Türkiye katılım modeli olarak kendine has yönetmelikleri ve kaideleri olan bir alternatif sistemdir. Katılım sigorta sektöründeki yönetmelik değişiklikleriyle hacminde ve sektördeki paylarında olumlu farklılıklar yaşayan katılım sigorta sisteminin istatistikî verileri ilk kez 2014 yılında oluşmuştur (TSB, 2021).

Tablo 1. Yıllar İtibariyle Katılım Sigortacılığı Prim Üretim Rakamları ve Büyüme Oranları

Yıllar	Tüm Sektör Yazılan Prim Üretimi (TL)	Sektörün Bir Önceki Yıla Göre Büyüme Oranı (%)	Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi (TL)	Önceki Yıla Göre Büyüme Oranı (%)	Katılım Sigortacılığı Primi/ Tüm Sigortacılık Sektörü (%)
2021	105.307.008.083	27,5	5.468.861.839	28,1	5,2
2020	82.575.846.005	19,3	4.267.313.631	24,2	5,2
2019	69.242.168.593	26,7	3.436.819.840	54	5
2018	54.653.580.369	18,3	2.231.560.711	69,6	4,1
2017	46.181.816.693	14,9	1.315.855.32	25,8	2,8
2016	40.191.374.542	30,6	1.045.611.280	96,1	2,6
2015	30.773.775.736	19,4	533.253.025	38,9	1,7
2014	25.776.851.269	-	383.722.042	-	1,5

Kaynak: (TSB,2022)

Tablo 1’de görüldüğü üzere tekafül (katılım) sigortacılığı Türkiye Sigorta Birliği tarafından ilk istatistikî verilerin açıklanmaya başlandığı 2014 yılından itibaren büyümeye devam etmektedir. Büyüme hızına paralel bir şekilde geleneksel sigorta sisteminin de büyük orana sahip olduğu sigortacılık sektör payında 2014 yılından 2021 yılı sonu itibari ile 3 kattan daha fazla bir oranda artış

göstermiştir. Verilere bakıldığında 2020 yılı ve 2021 yılı için katılım sigortacılığının sektör payının sabit kalma durumu, 2021 takvim yılı sonu itibariyle pencere usulü modelin kaldırılmasını içeren yönetmelik değişikliği olabileceği söylenebilir. Yönetmelik değişikliği ile sektörde pencere usulü ile tekafül sigortacılığı yapan şirketlerden birkaçı portföy devir işlemleri yapmış ve bu nedenle katılım sigortacılığının kendi içinde büyüme yaşansa da bu durum sektör payına olumlu anlamda katkı da bulunmamıştır. Veriler arasında göze çarpan ve en büyük büyüme oranı olarak söyleyebileceğimiz 2016 yılındaki %96,1'lik büyümeye en büyük katkılardan biri katılım sigortacılığı sektörü lideri olan Neova Sigorta AŞ'nin yaptığı yatırımlar ve faaliyetler neticesinde 1 Milyar TL prim üretimine ulaşmasıyla birlikte ilk olarak tekafül sigortacılık ilkeleri kapsamında geriye kalan bakiye iadesini yapmış olmasıdır (Neova, 2022).

Tablo 2. Sektör Paylarının Şirket Özelinde Dağılımları

	Şirket Adı	2020		2021		Değişim (%)
		Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı (%)	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı (%)	
1	Neova Sigorta	1.899.270.816	44,51	2.648.372.639	48,43	39,44
2	Bereket Sigorta A.Ş.	1.419.236.646	33,26	2.080.840.319	38,05	46,62
3	Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş.	180.722.995	4,24	303.231.347	5,54	67,79
4	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.	147.095.557	3,45	166.247.714	3,04	13,02
5	Bereket Katılım Sigorta A.Ş.	29.017.598	0,68	69.813.865	1,28	140,59
6	HDI Sigorta A.Ş.	37.593.020	0,88	63.780.733	1,17	69,66
7	Türkiye Sigorta A.Ş.	67.131.611	1,57	63.243.477	1,16	-5,79
8	Bereket Katılım Hayat A.Ş.	18.208.585	0,43	38.063.272	0,70	109,04
9	Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş.	69.440.532	1,63	32.488.414	0,59	-53,21
10	Doğa Sigorta A.Ş.	394.403.936	9,24	2.448.802	0,04	-99,38
11	Unico Sigorta A.Ş.	3.601.701	0,08	193.418	0	-94,63
12	Groupama	1.590.636	0,04	137.841	0	-91,33

Hayat A.Ş.					
Sektör	4.267.313.631	100	5.468.861.839	100	28,16
Toplamı					

Kaynak: (TSB, 2022)

Katılım sigortacılığı sektörü şirketler özelinde incelendiğinde sektörün baskın olarak 2 liderinin olduğunu Tablo 2’de görmemiz mümkün olacaktır. Bu üç şirket neredeyse katılım sigortacılık sektörünün tamamını teşkil eden değerlere sahiptirler. Son iki yılın değişimine bakıldığında zaman sıralamaların pek fazla değişmediği ve yeni paydaşların henüz sıralamalarda gözükmediği anlaşılmıştır. Ancak istatistiki verilerde en çok dikkat çeken unsurlar, sıralamadaki son 4 sigorta şirketinin 2020 yılı ile 2021 yılları arasındaki prim üretimlerindeki ciddi düşüşler olacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi 2021 sonundaki pencere usulü katılım sigortacılığının bitirilmesiyle bu 4 şirket özelinde portföy devirleri ciddi miktarda gerçekleşmiştir. Sektörün liderlerinden olan Bereket Sigorta AŞ’nin yakın zamanda Bereket Tekafül AŞ isimli şirketi faaliyete geçirmesiyle prim üretiminde ciddi artışlar beklediği ve sektör lideri olan Neova Sigorta AŞ’nin ise liderliği uzun zamandır devam ettirdiği gibi gelecekte de bu unvanı koruması olası olacaktır.

Türkiye Sigorta Birliği analizlerine göre 2022 yılı Ekim ayı prim üretiminde katılım sigortacılığı yapan ve hayat dışı poliçe düzenleyen şirketlerin pazar payı sıralamalarında Neova Sigorta AŞ’nin 10. Sırada olduğunu görmekteyiz.

Tablo 3. 2022 Yılı Ekim Ayı Pazar Payları Şirket Sıralaması

1	Türkiye Sigorta A.Ş.	% 12,62
2	Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi	% 12,55
3	Allianz Sigorta A.Ş.	% 11,44
4	Aksigorta A.Ş.	% 7,03
5	HDI Sigorta A.Ş.	% 7,02
6	Axa Sigorta A.Ş.	% 6,65
7	Sompo Sigorta A.Ş.	% 5,18
8	Mapfre Sigorta A.Ş.	% 3,19
8	Quick Sigorta A.Ş.	% 2,98
10	Neova Sigorta A.Ş.	% 2,95

Kaynak: (TSB,2022)

3. TEKAFÜL SİGORTA SİSTEMİ İLE GELENEKSEL SİGORTACILIĞIN KARŞILAŞTIRILMASI

Risk kavramı ile risklerin beraberinde getirdiği zararların karşılanabilmesi durumları için ve aynı zamanda insanların meydana gelebilecek bu zararlardan olabildiğince az şekilde etkilenmesini sağlayan sistem sigortacılık sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzdeki geleneksel sigortacılık sisteminin gelişerek bugünkü halini alması M.Ö. 2000’li yıllarda Babil tüccarların mallarını koruma amacıyla başvurduğu yollardan başladığı söylemek mümkün olacaktır. Hammurabi Yasaları içerisindeki Damatha isimli sözleşmeler sigortacılık tarihindeki ilk sözleşmeler olarak kabul edilmektedir (Kahya, a.g.e, s: 29-30). Teknolojik gelişmeler ve risk algısı ve risk faktörlerindeki değişimlerle birlikte 20. Yüzyılın başlarında hızla gelişen sigorta ve sigortacılık sistemi, sigorta türlerinin çoğalmasıyla hayatın her alanına yayılmış oldu.

Geleneksel finans sektörü içerisinde gösterebileceğimiz geleneksel sigortacılık sisteminde, finans sektöründe yaşandığı gibi alternatif modeller ortaya çıkmaya başlamıştır. İslami finansın global düzeyde 1970’li yıllarda ortaya çıkması ve ivmelenerek büyümesi sigortacılık sistemini de etkilemiştir. 1970’li yıllarda petrol zenginliğinin artması ve özellikle Arap ülkelerinin petrol kaynaklı

gelirlerinin kendi ölçeklerinde yönetilemeyecek duruma gelmesinin ardından İslami finans yatırımları hız kazanmış ve kurumsallaşmıştır (Yüksel, 2016: 159).

İslami finanstaki bu gelişmeler ve kurumsallaşma geleneksel finans sistemine alternatif bir model oluştururken aynı şekilde geleneksel sigortacılık sistemine de alternatif oluşturarak Tekafül sigortacılığı ortaya çıkartmıştır. Geleneksel finans sistemine alternatif oluşturan ve İslami finans ilkelerine riayet eden Tekafül sigorta sistemi işleyiş bakımından temel farklılıklar göstermektedir.

Tablo 4. Tekafül ve Geleneksel Sigortacılık Sisteminin Karşılaştırılması

	TEKAFÜL SİGOTACILIĞI	GELENEKSEL SİGORTA
Sözleşme	Bağış ve Acente ya da Kar-Zarar sözleşmesinin birleşiminden oluşan karma bir yapıya sahiptir.	Sigortalıların poliçeleri alıcısı olduğu bir satın alma sözleşmedir.
Şirket	Pay sahipleri katılımcıların adına bir acente gibi hareket eder ve sigortacı yerine operatör/işletmen olarak adlandırılır.	Sigortalılar ve şirket arasında birebir bir ilişki mevcuttur.
Sigorta Oluşturma Zararı	Katılımcılar tekafül fonunun da sahibi olduğu için Sigorta oluşturma riskini de onlar üstlenmektedir.	Pay sahipleri (sigorta şirketi) sigorta oluşturma riskini üstlenir.
Katkı(Teberru’)/Prim	Tekafül tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle alınan katkılar teberru’(bağış) olarak adlandırılır.	Sigortalıların güvence için ödediği meblağa prim denilmektedir.
Katkı(Teberru’)/Prim Ödenme Şekli	Dönemsel ya da tek seferde gerçekleştirilebilen katkılar tekafül fonuna aktarılır.	Sigortalıların ödenmiş olduğu primlerin sahibi sigorta şirkettir.
Katkı(Teberru’)/Prim Sahipliği	Toplanan katkılar katılımcıların ortak sahipliğinin olduğu tekafül fonuna aktarılmakta ve operatör tarafından yönetilmektedir.	Ödenen primlerin sahipliği sigorta şirketine aittir.
Katkı(Teberru’)/Prim Ödemesinin Gecikmesi	Gecikme durumunda tekafül şirketi faiz işletemez.	Primlerin geç ödenmesi durumunda faiz işletilir.

Kaynak: Yazar Tarafından Hazırlanmıştır.

Tablo 4’te görüldüğü gibi birçok konuda tekafül sigorta sistemi geleneksel sigorta sistemi dinamikleriyle farklılık göstermektedir. İlk olarak, sözleşme şekli ve şirket yapısı özelindeki farklılıkların oluşması tekafül sigorta sistemi ve geleneksel sigorta sisteminin ilkesel olarak ayrıştığının göstergesi olarak görülebilir. Katkı/ Prim ödemelerinin, değerlendirilme, sahiplik ve ödeme gecikmelerindeki uygulamalardaki farklılıkların temel sebebi, tekafül sigortacılığının İslami finans ilkelerine göre hareket etmesinden kaynaklı bir ayrışma olarak geleneksel sigorta sisteminden

ayrışmayı açıklamaktadır. Sigorta rizikoları ve prim fazlalıklarında uygulanan metot, tekafül sigortacılığında prensip edindiği İslami finans prensipleri içerisinde bulunan riskin transferi ilkesine dayanmaktadır.

Bir diğer önemli fark yasal düzenlemelerde bulunmaktadır. Tekafül sigortacılığındaki yasal düzenlemeler ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilmekte ve ülkeler özgü modellerde faaliyete devam etmektedir. Ülkemizde de yasal düzenlemeler ve sektör bilgilendirilmeleri ışığında Türkiye modeli olarak kabul edilen Teysir modeli buna örnektir. Geleneksel sigortacılıkta yasal düzenlemeler ve işleyiş global ölçekte belirlenen yasal düzenlemelere tabiidir.

Son olarak sigortacılık sistemi içerisinde bulunan ve tekrar sigorta ettirme anlamına gelen reasürans işlemi tekafül sigortacılığında retekafül şirketleri vasıtasıyla olurken bu hususta tek imtiyaz retekafül şirketlerinin olmaması durumunda Geleneksel reasürans şirketlerine devredilme işlemine izin verilmesidir. Bu imtiyaz AAOIFI'nın, "zaruret haramı mubah kılar" anlayışıyla karar vermesi sonucu ortaya çıkmıştır.

SONUÇ

İslami finans sektörünün, 1970'li yıllarda petrol zenginliği içerisindeki körfez ülkelerin maddi varlıklarını değerlendirebilme amacıyla dünya da İslami bankacılığa ihtiyacın ve ilginin artması ile İslami finans enstrümanları da gelişmeler kaydetmiştir. İslami bankacılığın gelişmesi ve bu alandaki faaliyetlerin artması ile sigortacılık sisteminin ikamesi veya alternatif modeli olarak Tekafül sigortacılığı adıyla İslami sigortacılık faaliyetlerine başlamıştır. Geleneksel sigortacılıktan, İslami finans ilkelerini esas alarak ayrılan bu model günümüzde ülkeden ülkeye farklılık göstererek ve uygulama esaslarındaki farklılıklarla zengin bir model yapısına sahip olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Ülkemiz de yeni olarak kabul edilebilecek bir maziye sahip olan İslami sigortacılık 10 yılı aşkın süredir 2021 yılı istatistiklerine göre 12 adet sigorta şirketiyle faaliyetlerini sürdürmektedir. Yine 2021 yıl sonu istatistiklerine göre, 2014 yılı itibariyle izlenen istatistikler ışığında İslami sigorta sisteminin pazar payı bir önceki yıla göre %28 büyüyerek %5,1 olarak gerçekleşmiştir (TSB, 2021). Ülkemizde tam katılım modeli dışında pencere usulü modelin 2021 yılı sonunda kaldırılması sonucu İslami sigortacılığın tam anlamıyla faaliyetlerine devam ettiği ve büyüme eğiliminde olduğu söylenebilir. Ülkemiz de adlandırıldığı gibi katılım sigortacılığının sektör liderlerinin her yıl büyüme rakamlarını ve prim üretim rakamlarındaki artışlar sektörün ivmelenecek büyüyeceğine en önemli kanıt olarak gösterilebilir.

Sigortacılık içerisinde önemli bir yer tutan reasürans işlemine de açıklık getiren ve bu işlemi mümkün kılan İslami sigortacılık retekafül işlemi ortaya koymuştur. AAOIFI'nın belirlediği şekil ve şartlarda reasürans işleminin yapılmasında herhangi bir sakınca olmadığı belirtilmiş ve tekafül sigortacılığı yapılan yerde retekafül şirketi bulunmuyorsa Geleneksel reasürans şirketlerinden yardım alınabileceği ifade edilmiştir. Ülkemizde 2022 itibari ile yalnızca bir adet retekafül şirketinin olması sektör açısından zayıf nokta olarak kabul edilse dahi başlangıç için iyi bir emare olmuştur.

İslami sigortacılığın uluslararası bir yönetmeliğe bağlı olmayışı, faaliyet gösterdiği ülkelerde işleyiş hususunda farklılık göstermesine neden olmuştur. Ülkemizde de 2017 yılındaki ilk düzenlemeyi takiben 2020, 2021 ve son olarak 21 Nisan 2022 yılındaki düzenleme ile şekli ve maddi hususlarda düzenlemeler geçiren İslami sigortacılık, Türkiye de Türkiye modeli olarak idrak edilen Teysir modelini uygulamaktadır. Kendine özgü bir model olmasıyla birlikte dünya ölçeğinde sektöre yön vermesi beklenen bir uygulama olarak idrak edilmesi beklenmektedir. Teysir modeli, üç temel prensibe sahip kendine özgü bir modeldir. İslami kurumsallaşma (danışma komitesi, katılım uyum birimi ve katılım iç denetim mekanizmaları bu üç prensibi oluşturan maddelerdir. Bunun yanı sıra

Türkiye'nin uyguladığı kendine has Teysir modeli; fihki açıdan doğru ve tutarlı olması, sadeliği esas alarak sektörün gelişimine ön ayak olması ve sektör içerisinde ülkemizi öncü ve rehber ülke konumuna getirmesi olarak özetlenmektedir.

Sonuç olarak, İslami finansın son yıllardaki ivmelenecek büyümesinden nasibini alan İslami sigortacılık sektörü bir diğer adıyla tekafül sigortacılığı kendine has modelleriyle ülkemizde de faaliyetlerine başladığı 2010 yılından itibaren gelişim kaydetmiştir. Bu gelişim, 2014 yılından itibaren tutulan istatistik verilerden de anlaşılacağı gibi 2017 yılından itibaren yapılan yönetmelik değişiklikleri ile şekil ve uygulama esaslarındaki değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Katılım sigortacılığı isminin ve ülkemize has Teysir modelinin benimsenmesi ile 2022 yılındaki yönetmelik değişikliği, İslami sigortacılığın ülkemizde altyapısının ve işleyişini sağlamlaştırmıştır.

Geleneksel sigortacılık ile arasındaki farklılıkların tamamının İslami finans ilkelerine uyum ve ülkeden ülkeye değişkenlik gösteren uygulama esasları olan Tekafül (Katılım) sigortacılığı yani Türkiye'de tatbik edilen Teysir modelinin, sigortacılık sektörü içerisinde rağbet gören ve gelecekte gelişimini pozitif yönde ivmelendirerek sağlam alt yapısı ve kendine has özellikleriyle çok daha iyi bir alternatif model haline geleceği kuvvetle muhtemeldir.

Yukarıda belirtilmiş hususlar bağlamında bu çalışma, Tekafül sigortacılığının tarihsel gelişimini ve kavramsal temellerini açıklayarak, bu alanda yapılan çalışmalara temel bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle İslami sigortacılık kavramının nasıl geliştiğini ve hangi ilkeler üzerine oturduğunu detaylandırması, literatürde bu alanda bilgi eksikliğini gidermeye yardımcı olabilir. Bunun yanı sıra, Tekafül sigortacılığının farklı modelleri (Mudarebe, Vekalet ve Hibrit modelleri) üzerine detaylı bilgi sunarak, bu modellerin işleyişini ve uygulama biçimlerini karşılaştırmalı olarak ele alması, farklı ülkelerde ve uygulamalarda hangi modelin neden tercih edildiğine dair literatürdeki tartışmalara katkı sağlaması düşünülmektedir.

Çalışma, Türkiye'deki tekafül sigortacılığının yasal ve kurumsal çerçevesini açıklayarak, Türkiye'deki uygulamaların diğer ülkelerden nasıl ayrıldığını ve bu farklılıkların ne tür sonuçlar doğurduğunu ele alması, Türkiye'nin bu alandaki özgün katkı ve uygulamalarını literatüre kazandırmaktadır. Özellikle Teysir Modelinin tanımlanması ve bu modelin dayandığı prensipler, Türkiye'deki uygulamaların diğer İslami sigorta modellerinden nasıl farklılaştığını ortaya koymaktadır. Türkiye'deki tekafül sigortacılığına dair güncel ve geçmişe yönelik istatistiksel verileri sunarak, bu alandaki büyüme trendlerini ve sektörel payların dağılımını göstermesi, literatürde eksik olan ampirik verilere katkı sağlamakla birlikte bu veriler, gelecekte yapılacak analizler ve çalışmalar için referans niteliği taşıyabilir.

Türkiye'de tekafül sigortacılığına dair yapılan düzenlemelerin ve bu düzenlemelerin sektöre olan etkilerinin analiz edildiği çalışmanın, yasal düzenlemelerin sektörde nasıl bir değişim yarattığını göstermesi açısından literatürde önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu tür analizler, diğer ülkeler için de karşılaştırmalı çalışmalar yapma imkanı sunmaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki tekafül sigortacılığı uygulamalarının küresel bağlamda nasıl bir yerde durduğunu ve reasürans işlemlerinin bu alandaki önemini ele alması, Türkiye'deki uygulamaların küresel piyasalarla entegrasyonunu ve bu entegrasyonun zorluklarını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın literatüre yapacağı katkılar, İslami finans ve sigortacılık alanındaki bilgi birikimini zenginleştirecek, Türkiye'deki uygulamaların dünya ile karşılaştırılmasını sağlayacak ve bu alanda gelecekte yapılacak çalışmalar için bir temel oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- Akhtar H. Muhammed (2018). *Performance analysis of Takaful and conventional insurance companies in Saudi Arabia*. *Benchmarking: An International Journal*, 31(5), 677-695.
- Akçaoğlu, Vahdet D. (2022, Aralık, 11). Katılım Sigortacılığı ve Teysir Modeli. *Procompliance*. <https://www.procompliance.net/katilim-sigortaciligi-ve-teysir-modeli/> adresinden alındı.
- Altıntaş, K. M. (2016). *Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi: Tekafül Sigorta Sisteminin Türkiye 'de Uygulanabilirliği*. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2), 115-142
- Arslan, H. (2015). *Türkiye 'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri*. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 1(1), 93-119.
- Ayub, M. (2007). *Understanding Islamic Finance*. West Sussex, İngiltere: John Wiley & Son:
- Hammad, N. (1996). *İktisadi Fıkıh Terimleri*. (R. Ulusoy, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık.
- Hussein A. Abdou, vd. (2014). *A comparative study of Takaful and conventional insurance: empirical evidence from the Malaysian market*. *Insurance Markets and Companies*, 5(1).
- Khorshid, A. (20004). *Islamic Insurance: A Modern Approach to Islamic Banking*. Londra: RouthledgeCourzon.
- Neova Sigorta. (2022, Aralık 11). Neova Sigorta Web Sitesi: <https://www.neova.com.tr/hakkimizda/tarihsel-gelisim> adresinden alındı
- Özüdoğru, H. (2018"). *Katılım Sigortacılığı ve Türkiye 'deki Durumu*. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi* , 53, 1-16.
- Kamran, M., Ramzan, M. vd. (2023). *Assessing the Efficiency of Takaful and Insurance Companies in Emerging Markets*. *Journal of Social Sciences Review*, 3(2), 613-628.
- Sağlam, H. (2011). *İslâm Hukuk Tarihindeki Âkile Bugünün Sigortasıdır? Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(1), 265-292.
- Şimşek, M. (2022, Aralık, 11). *Türkiye 'de Katılım Sigortacılığı: Teysir Modeli*. *İslam İktisadı*. <https://islamiktisadi.net/2022/06/24/turkiyede-katilim-sigortaciligi-teysir-modeli/> adresinden alındı.
- TSB. (2022, Aralık 11). *Katılım Esaslı Sigortacılık Ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu 2021*. İstanbul. https://www.tsb.org.tr/media/attachments/2021_Y%C4%B1%C4%B1_Kat%C4%B1%C4%B1m_Sigortac%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1_Sekt%C3%B6r_Raporu.pdf adresinden alındı.
- Yıldırım, İ. (2014). *Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye 'de Uygulanabilirliği*. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 49-58.
- Yüksel: (2016). *İslami Bankacılığı Ortaya Çıkaran Nedenler ve İslami Bankacılığın Finansal İstikrara Katkıları* (1 b.). (: Erdoğan, A. Gedikli , & D. Ç. Yıldırım, Dü) İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Yüksel: (2016). *Katılım bankacılığı: Türkiye ve Dünya uygulaması*. A. Gedikli: Erdoğan, & D. Çağrı (Dü) içinde, *İslam Ekonomisi ve Finansı* (: 175-193). İstanbul: Umuttepe Yayınları.